

บทที่ 2

แนวการเขียนวรรณกรรมประวัติศาสตร์ร้อยแก้วและร้อยกรอง

ในบทที่แล้ว ได้กล่าวถึงขอบข่ายของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ ว่าแบ่งออกเป็นสองประเภท คือพวกร้อยแก้ว และพวกร้อยกรอง แม้ว่าวรรณกรรมทั้งสองประเภทนี้จะมีเนื้อหาบางอย่างคล้ายกันแต่เมื่อพิจารณาแนวการแต่งหรือแนวการเขียนแล้ว จะแตกต่างกันมาก กล่าวคือพวกร้อยแก้วมีแนวการแต่งแบบ Realistic ส่วนพวกร้อยกรองมีแนวการแต่งแบบ Idealistic ดังจะอธิบายขยายความต่อไป

ที่ว่าแต่งแบบ Realistic เป็นอย่างไร คร.วิทย์ ศิวะศรียานนท์ ได้อธิบายว่า^๑ การแต่งแนวนี้เป็นแบบประพันธ์ที่นิยมของจริง นักประพันธ์แบบนี้ยึดของจริงเป็นหลัก และพรรณาหรือบรรยายไปตามที่ได้พบเห็นมาจริง ๆ โดยไม่มีการวิพากษ์วิจารณ์ต่อเติมแต่อย่างใด นักประพันธ์แบบนี้มักจะพรรณาหรือบรรยายชีวิตอันละเอียดลออมา เห็นอย่างไรก็พูดไปอย่างนั้น นอกจากนั้นซิปเลย์^๒ ยังให้ความเห็นว่าบทประพันธ์แบบ Realistic นั้น ผู้แต่งสมมติว่าวางตัวเป็นกลางแบบวัตถุวิสัย เขามีหน้าที่พิจารณาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและรายงานให้ผู้อ่านทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยไม่เอาความรู้สึกนึกคิดของตนเองเข้าไปเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เขา กล่าวถึง เขาจะตัดสินเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างยุติธรรม มีความอย่างมีหลักเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้เห็นรายละเอียดต่าง ๆ ที่ถูกต้อง

เมื่อพิจารณาวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยแก้วดู จะมีลักษณะการแต่งแบบ Realistic โดยตลอด กล่าวคือเป็นจริงทั้งในด้านเนื้อหา และการแสดงออก

ที่ว่าวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยแก้วเป็นจริงในด้านเนื้อหา คือเนื้อหาที่เนื้อเรื่องของวรรณกรรมประเภทนี้เป็นจริง และมีเหตุผลมีหลักฐานที่เชื่อถือได้ มิใช่เป็นเรื่องที่เพ้อฝันหรือจินตนาการขึ้นอย่างลม ๆ แล้ง ๆ ตัวอย่างเช่น

"สมเด็จพระเจ้าทรงสรวดี เสด็จถึงกรุงพระมหานครศรีอยุธยาได้เจ็ดวันแล้ว ไม่เห็นทัพผู้ใดออกมาต่อยุทธ จึงแต่งพระราชสาส์นในลักษณะว่า พระราชสาส์นสมเด็จพระเจ้าทรงสรวดี _____ พระเชษฐาธิราชมีกฤษฎากนิหารมาก รอบด้วยเสวกฤชราชาศุภลักษณะตระกูลหลายถึงเจ็ดช้าง จึงส่งทูตานุทูตจำหูลักษณ์ราชสาส์น สุนทรภาพสรวดี มาขอเสวกฤชรสองช้างไปไว้เป็นศรีพระนครหงสาวดี พระเชษฐามีใต้อาศัยในราชสัมพันธ์มิตรไมตรีก็สับกล่าวกระทบบททำธรรมนิยมว่า พระนครใดมีนางรูปงามและข้าเฝ้าออกช้างนิยมเป็นที่จะเกิดราชดิษกรน้องท่านได้แจ้งจำเป็นจึงต้องยกพยุหโยธาหาญ มาตามลักษณะพระราชสาส์น บัดนี้ก็มาเหยียบขานเมืองพระนครถึงเจ็ดวันแล้ว โฉนจึงมีใต้ออกมาตรงค์ _____"
(พระราชนิพนธ์พงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับความสมเด็จกรมพระปรมานุชิตฯ)

^๑วิทย์ ศิวะศรียานนท์ วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์ (กรุงเทพฯ ๒๕๐๔), หน้า ๓๖๔.

^๒Joseph t. Shepley, Dictionary of World Literature (Totawa, 1968), p. 335.

ส่วนวิธีการแสดงออกนั้น วรรณกรรมประเภทนี้ใช้ภาษาแบบวิทยาศาสตร์ คือภาษาที่มีความหมายแม่นยำ กระชับ และเป็นภาษาสาธารณะ^๓ ที่ผู้อ่านเข้าใจได้ตรงกันโดยตลอดการประพันธ์มิได้นิยมตกแต่งถ้อยคำเพื่อให้เกิดความงาม ความไพเราะอย่างภาษาร้อยกรอง และวิธีการเรียบเรียงนั้นมีลักษณะ เป็นแบบบรรยายมิใช่แบบพรรณนา กล่าวคือมิได้สอดใส่ความรู้สึกและอารมณ์ที่ซาบซึ้งตรึงใจลงในบทประพันธ์ เหตุการณ์เกิดขึ้นอย่างไรก็กล่าวอย่างตรงไปตรงมา ท่านองที่ว่า ใคร ทำอะไร ที่ไหน เมื่อไร และอย่างไร เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

"จุลศักราช ๔๔๑ ปีเถาะ เอกศก พระมหาอุปราชา เจ้าเมืองเชียงใหม่ยกพลห้าสิบหมื่น ช้างเครื่องเจ็ดร้อย ม้าสามพันมา ข้ามเมืองเมาะตะมะ มาโดยแม่น้ำแม่กษัตริย์เข้าทางพระเจดีย์สามองค์ ฝ่ายสมเด็จพระนเรศวรเป็นเจ้า ครึ่งถึง ๗ วันอาทิตย์เดือนอ้ายขึ้นหกค่ำ มีพระราชดำรัสสั่งให้เกณฑ์หัวเมืองปากใต้ทัพหนึ่งเสร็จแล้ว กำหนดฤกษ์จะไต่ยกไปเมืองละแวก ครึ่ง ๗ วันเสาร์เดือนอ้ายขึ้นสิบสองค่ำ จึงมีพระราชโองการสั่งขุนมนตรีผู้ใหญ่ให้รักษาพระนครว่า ทัพพระเจ้าหงสาวดีแตกไปครั้งนี้เป็นทัพซึ่งจะบำรุงข้างม้ารืพลและจะก่กบในน้ำลงนี้เห็นจะไม่ทัน แต่ทว่าจะไว้วางใจมิได้เกรงว่าจะครึ่งสงครามยกมา ถ้ายกมาก็ให้รักษาเมืองไว้ท่าเราเดือนหนึ่งให้ได้...."

(พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยา ฉบับความสมเด็จกรมพระปรมานุชิตฯ)

นอกจากนั้น การแสดงออกอาจจะออกมาในรูปการแสดงความคิดเห็นในเชิงวิพากษ์วิจารณ์แบบตีความที่อิงหลักฐานข้อเท็จจริงและ เหตุผลด้วย มิได้แสดงความคิดเห็นออกมาลอย ๆ โดยไม่อิงข้อเท็จจริงการแสดงออกในรูปนี้มีลักษณะที่เป็นประวัติศาสตร์ในเชิงวิชาการยิ่งขึ้น การแสดงออกแบบนี้เป็นการเขียนประวัติศาสตร์แบบใหม่ ซึ่งแต่เดิมที่การเขียนประวัติศาสตร์ไทย เป็นแบบจดหมายเหตุกล่าวถึง วัน เดือน ปี ขึ้น แรม เท่านั้นเท่านั้น มีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้น ไม่มีการวิจารณ์ว่าได้หลักฐานมาจากไหนควรเชื่อถือได้เพียงใด เช่นในทางพงศาวดารหลวงประเสริฐมีข้อความว่า

"....จุลศักราช ๖๔๖ ฉศก แรกสถาปนาพระพุทธเจ้าแห่งเชียง...."

หมายความว่า มีการสถาปนาพระพุทธเจ้าแห่งเชียงในจุลศักราช ๖๔๖ แต่ใครเป็นคนบันทึกเชื่อถือได้แค่ไหน หากไม่จึงมีการสถาปนาพระพุทธเจ้าแห่งเชียงไม่มีกล่าวไว้ก็แสดงว่าไม่มีการตีความ ทางประวัติศาสตร์ไม่ได้ใช้เหตุผลทางประวัติศาสตร์ในการบันทึก เราเขียนประวัติศาสตร์แบบนี้เรื่อยมาจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น^๔ ต่อมาราวรัชกาลที่ ๔ เราเริ่มเขียนประวัติศาสตร์โดยใช้เหตุผลนำหลักฐานที่ได้มาศึกษาดูว่าเชื่อถือได้แค่ไหนเพียงใด พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงให้เหตุผลเรื่อง "วินิจฉัยพระแก้วมรกต" ว่าพระแก้วมรกตเป็นมรกตจริง ๆ หรือทำด้วยแร่อื่น หากในสมัยไหน อย่างไร เป็นการวินิจฉัยตามแบบการเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ตั้งจะขอคัดข้อความบางตอนมาให้พิจารณา

^๓พระยาอนุমানราชธน คำของวรรณคดี (กรุงเทพฯ ๒๔๑๒), หน้า ๔.

^๔แกมสุข นุ่มนนท์ "การอภิปรายเรื่องประวัติศาสตร์" ชมทางวิชาการสาระสำคัญและวิธีศึกษาหาความรู้ในวิชาการบางแขนง, หน้า ๑๔๔.

"มีเรื่องในหนังสือตำนานโบราณแต่งเป็นภาษาครวไว้เรียกชื่อว่ารัตนทิพย์วงศ์เล่า เรื่องเดิมของพระพุทธรูปแก้วพระองค์นี้สืบมา มีใจความในตำนานพระมหามณีรัตนปฏิมากรนั้น ข้างต้นว่า พระมหามณีรัตนปฏิมากรองค์นี้ เทวดาสร้างถวายอรหันต์องค์หนึ่ง มีนามว่าพระนาค เสน เถระใน เมืองปาดสิบุตรจึงพระนาค เสน เถระ เจ้าผู้เป็นพระอรหันต์อันมีฤทธิ์สำเร็จด้วยอภิญญา ได้อธิฐานอาราธนาพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระพุทธเจ้า ให้ประดิษฐานอยู่ในองค์พระ มหามณีรัตนปฏิมากรถึงเจ็ดพระองค์ คือในพระโมฬีพระองค์หนึ่งในพระนลาฏพระองค์หนึ่ง ใน พระอังสาทั้งสองข้างสองพระองค์ ใน พระซาณทั้งสองข้างสองพระองค์ เป็นเจ็ด เนื้อแก้วก็ ปดสนิทเป็น เนื้อเดียวกัน เดิม ไม่มีแผลมีช่องแลเห็นตลอด เข้าไปเลย พระมหามณีรัตนปฏิมากร อยู่เมืองนั้นแล้วตกไปเมืองลังกาทวีป แล้วตกมาเมืองกัมพูชา เมืองศรีอยุธยา เมืองละโว้ เมืองกำแพงเพชร แล้วภายหลังตกไปอยู่เมืองเชียงราย เจ้าเมืองเชียงรายหวังจะซ่อนแก่ ศัตรูจึงเอาปูนทาลงรักปิดทองบรรจุไว้ในพระเจดีย์ที่เมืองนั้น เรื่องดั้งเดิมมาจนถึงนี้ มีเรื่อง เล่ายืดยาวไป ดูจะมีคนได้รู้เห็นเป็นแน่ และความนั้นใครที่มักเชื่อง่ายก็ยอมเห็นว่าเป็นจริงตาม ตำนานที่กล่าวมานั้น ที่ไม่เชื่อก็จะคิดวิคตสงสัยไปต่อๆ ว่า พระพุทธรูปองค์นี้แล ฝีมือเทวดา สร้าง พระพุทธเจ้าสร้างรูปร่างเหมือนอย่างนี้ เป็นฝีมือเทวดาแน่แล้วและจะเป็นที่สงสัยไม่ ตกกลางกัน ก็ปรกติดคนโบราณมีหนังสือขึ้นใช้ ยังไม่มีหนังสือเก่า ๆ มาก เมื่อแต่งหนังสือเรื่อง อะไร ๆ นึกจะเขียนอย่างไรก็เขียนไปไม่คิดว่าจะมีคนภายหลังหน้าจะมีปัญหาแลสติดรตรง เทียบเคียงมาก จะเชื่อคำของตัวแลไม่เชื่อนั้นใครจะคิด

การเรื่องข้างต้นนั้นไม่มีพยานมาบอกไว้ก่อน จะขอล่าว่าข้อความเรื่องพระมหา- มณีรัตนปฏิมากรพระองค์นี้แต่ที่ควรจะ เชื่อ และแต่โดยอนุมานตามหลักสำคัญที่มีในองค์พระพุทธรูป- ปฏิมากรนั้น ว่าเนื้อน้ำแก้วศิลาซึ่งเป็นพระพุทธรูปปฏิมากรพระองค์นี้อย่างนี้ เห็นจะมีบ่อที่ เกิด ข้างเมืองฝ่ายเหนือที่ต่อกับแดนจีน เพราะตัวอย่างเคยเห็นมีมาแต่ข้างเมืองจีนบ้าง ดูคล้าย แก้วอย่างนี้ แต่ที่จะติงว่าแก้วที่เป็นองค์พระนั้นก็ไม่ใช่เคยได้เห็นแลได้ยิน เป็นแน่แท้ที่ใดอีก เลย

อนึ่งจะว่าด้วยฝีมือช่างที่ทำพระพุทธรูปองค์นี้นั้นเล่า เมื่อพิจารณาเทียบเคียงดู ก็เห็น เป็นฝีมือช่างที่เอกที่เดียวในครั้งหนึ่งคราวหนึ่ง จะเป็นฝีมือช่างข้างอินเดีย คือ เมือง เบงกอลละ ราฐรัฐ แล เมืองแขกพราหมณ์ข้างมัธยมประเทศที่ไทย เรียก เมืองเทศนั้นก็มีใช้เลย

หนึ่งจะเป็นฝีมือสิงห์ มอญ พม่า เขมร และไทยเหนือและจีนก็มีใช้ ฝีมือไม่ ไกลเคียงคล้ายคลึงกันกับพระพุทธรูป ซึ่งเป็นฝีมือช่างในเมืองทั้งปวงที่ออกชื่อมาเลย ถ้าจะ ว่าเป็นฝีมือ เทวดาตั้งตำนานก็เห็นว่าฝีมือ เทวดาคงจะคิดว่าเป็นฝีมือช่างมนุษย์ทั้งปวงไปทีเดียว เมื่อเปรียบ เทียบไปโดยละเอียด เหมือนว่าจะ เป็นฝีมือช่างลาว เหนือโบราณข้างเมือง เชียงแสน เห็นคล้ายคลึงมากกว่าฝีมือช่าง เมืองอื่นและถึงจะเป็นช่างที่เมืองลาวก็จะ เป็นช่างดีช่าง เอก ที่เดียวมีใช้ เลวทรามด้วยเป็นของงามดี เกลี้ยงเกลามาอยู่ไม่หายบคาย....."^๕

^๕ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้า พระบรมราชาธิบายและคาถาดำเนินพระแก้ว มรกต (กรุงเทพฯ ๒๔๒๑) หน้า ๒๘ - ๓๑.

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าฯ ก็ทรงวินิจฉัยหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ด้วยการให้เหตุผล เช่น เรื่อง "วิจารณ์ จดหมายเหตุ กรมหลวงนรินทรเทวี" ที่พระองค์ทรงพระราชนิพนธ์ ไว้จะเห็นว่ารัชกาลที่ ๔ ทรงรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ แล้วทรงวิจารณ์ว่า ควรเชื่อได้หรือไม่ ควรเชื่อแค่ไหนเพียงไร เพราะเหตุไรจึงมีการเขียน เรื่องนี้เป็นต้น อีกพระองค์หนึ่งที่ทรงริเริ่มเขียนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าฯ พระองค์ทรงศึกษาวิชาประวัติศาสตร์แบบตะวันตก จึงทรงริเริ่มนำโบราณคดีเข้ามาศึกษาประวัติศาสตร์ เช่น เรื่อง "เที่ยวเมืองพระร่วง" ที่ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นได้กล่าวถึงการเสด็จไปทรงศึกษาหลักฐานต่าง ๆ ในเมืองพิษณุโลก สุโขทัยและสวรรคโลกตรงตามที่มีเรื่องบันทึกไว้หรือไม่ นักประวัติศาสตร์ไทยอีกท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นบิดาของประวัติศาสตร์ไทย คือสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงฯ ในจำนวนหนังสือประมาณ ๖๐๐ เรื่องที่พระนิพนธ์ ประมาณกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ก่อนทรงนิพนธ์ เรื่องใดพระองค์ต้องเข้าพระทัย เรื่องนั้นอย่างลึกซึ้งจากนั้นทรงรวบรวมหลักฐานทั้งหมดแล้วทรงพิจารณาเหตุไปหาผล เสมอ^๖

ส่วนแนวการแต่งวรรณกรรมประวัติศาสตร์ ประเภทร้อยกรองเป็นแบบ Idealistic คือไม่เพียงแต่จะเขียนเรื่องเหมือนของจริง แต่ได้ฝันสร้างอะไรให้สูงไปกว่าของจริงและสมบูรณ์ยิ่งกว่าของจริง^๗ เป็นความนึกที่วิเศษที่คัดเลือกอยู่ในความฝันของสิ่งต่าง ๆ ซึ่งกวีเป็นผู้ที่ถอดเอาคุณงามความดีอันมีช่อนเร้นอยู่ในสิ่งต่าง ๆ ออกมาให้เราได้รับส่วนแห่งคุณงามความดีนี้ด้วย^๘ ตัวอย่างเช่นกวีกล่าวชมบ้านเมืองว่ามีความสวยงามและมีความสุขถึงเมืองสวรรคตซึ่งจะพบเห็นได้ทั่วไปจากวรรณกรรมเฉลิมพระเกียรติ ดังตัวอย่าง

ก.	"ปราสาท เทียรแห่งแก้ว	กรองโสม
	เมิลมาศมลังเมสียง	เลื่อมไล้
	อุตุจพิมานไพยม	ลอยเลื่อน มาฤา
	ฤาสूरเทพไทไท้	เทียบถวาย
	"ศิศงามงวมเงื่อนแถม	ตรูตรา
	ผนัง ทาบสุพรรलय	เลชล้ำ
	เมิลมุขจตุโอภา	ไพโรจน์
	ทวยประคองเศยงค้ำ	เลียยศเสา"

(โคลงคั่นเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้าฯ พระยาดำรง)

ข. "...เฉลิมคุณิตตาปราสาท พนมมาศเกือกถ้อง กุก้องแก้วเนาวรัตน พระปารศย์ชาวลย์ เฉลิมพิมานรัชยา จินดาอุไรเรื่อง มลังเมสียงจรูญจรัล เฉลิมจักรพรรตีมาปานสุรเทพมาแต่แห่งพิภพกามา ราชอาสน์สุพรรณตั้ง กังเศวตบวรฉัตร นุชบกรัตนโสภณ เฉลิมมนพิราลัย ศิศประไพ ไพโรจน์โชติชวลิตพริอยแพร้ว...."

(โคลงปราบดาภิเษกเฉลิมพระเกียรติพระพุทธเลิศหล้าฯ พระนั่งเกล้า)

^๖ แอมสุข นุ่มนนท์ เล่ม เดิม.

^๗ พระยาอนุমানราชธอน ศิลปสงเคราะห์ (กรุงเทพฯ ๒๔๑๕) หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

^๘ พระยาอนุमानราชธอน การศึกษาวรรณคดีในแง่วรรณศิลป์ (กรุงเทพฯ ๒๔๑๗) หน้า ๑๐๕.

เรื่องเมืองสวรรค์ที่พรรณานี้อาจจะไม่มีจริง ๆ ก็ได้ แต่เมืองสวรรค์มีอยู่ในจินตนาการ หรือในมโนภาพของกวี เป็นความฝันที่ศิลปะ ซึ่งจะหาไม่ได้ในเมืองมนุษย์ เป็นวิธีเขียนของวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรอง

นอกจากนั้นการเขียนวรรณกรรมประเภทนี้อาจจะเกิดจากความนึกในสิ่งที่มีอยู่แล้วในธรรมชาติซึ่งศิลปะในจำพวกหรือชนิดเดียวกัน เช่น เมื่อมนุษย์นึกถึงนางฟ้าเทวดา ซึ่งเห็นว่าประเสริฐกว่ามนุษย์ก็ต้องนึก เอารูปร่างและลักษณะอื่นของมนุษย์เป็นที่ตั้ง แต่นึกให้วิเศษดีกว่ามนุษย์ สิ่งใดที่ดีที่สุด เคยฝันไว้และไม่มีในตัวของมนุษย์ หรือมีแต่ไม่ถึงขนาด มนุษย์ก็นำไปผนวกเข้าเป็นลักษณะของเทวดานางฟ้าเมื่อนึกเช่นนั้นแล้ว กวีก็เกิดอารมณ์สะเทือนใจ แสดงความรู้สึกออกได้อย่างงาม^๔ เช่นกวีชมความงามของพระมหากษัตริย์หรือสุคติเฉลิมพระเกียรติพระปรีชาสามารถของพระองค์ ล้วนแต่เป็นแนวแต่งแบบ Idealistic ทั้งสิ้น เช่น ในลิลิตยวนพ่ายกล่าวเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ว่าทรงรอบรู้ธรรมะต่าง ๆ อย่างแตกฉานตั้งแต่หมวด ถึงหมวด ๑ ถึง หมวด ๑๐ ซึ่งเป็นเรื่องนึกแต่งเกินความจริง ตัวอย่างเช่น

"เอกตัวเอกาคมล้ำ	เลือกชัทร	ท่านฤา
เอกทวยสรวแสง	ชอบใช้	
เอกาจรลดำรงรักษ	รองราชฎร์	ไส้น้ำ
เอกสัตว์เกื้อให้	สร้างศัลย์	
"ทวิบทวิชาชีเชื้อ	สุรววงษ์	ท่านฤา
ทวิคณาธิกธรรม	เลิศลัน	
ทวิพิศทวิธารทรง	ไตรรัตน	
เทวภาพ เทวทกพัน	แว่นไว	
"ไตรตรีสไตรเทพเรื่อง	ไตรรัตน	
ไตรโลกยไตรไตรภพ	ท่องแท้	
ไตรไตรปฏิภกตรัส	ไตรภพ	
ไตรท้าวไตรพิธแปล	ปลั่งชาญ	

"ทศพิธธรรโมชนท์	ทศกนธ	
ทศพิสดุแสดงทศ	เกลศกล้าว	
ทศกายพลทศ	พลภาคย	ก็
ทศอสุภหิวาท้อม	ห้อยกนธ"	

(ลิลิตยวนพ่าย)

อีกประการหนึ่ง ในวรรณกรรมประวัติศาสตร์ประเภทร้อยกรอง เป็นภาษาแต่งสร้างนิยมเล่นคำล้นลิ้นเพื่อให้เกิดความงามความไพเราะ เสริมแต่งลักษณะความนึกฝันให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ตัวอย่างโคลงดังนี้ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย พระยาคลังแต่งว่า

^๔ เล่มเดิม, หน้า ๑๐๑.

"พระเทพอุโลกพิน	ภูมิภาค	เราพ่อ
พระเทพจรลวงเลย	ล่องฟ้า	
พระเทพจจรจาก	จอมสี่	หน้าแฮ
พระเทพจรลงหล้า	เล่าฤา	
"พระเกียรติชูชีพไว้	คงวัน	
พระเกียรติกรุงโกรม เมื่อ	ฝ่าใต้	
พระเกียรติเกษมสรรค์	ศิลปศาสตร์	
พระเกียรติเชี่ยวชาญไซ้	ช่างชาญ	
"พระฤทธิฤทธิลาดฟ้า	ดินไฟ	
พระฤทธิฤทธิลลายุเสียง	โหล่งล้วน	
พระฤทธิฤทธิโกษย	สุญเคิก	
พระฤทธิฤทธิกิม้วน	แผ่มผาด	
"พระฤทธิฤทธิเกริกก้อง	กรุงโกรม	
พระฤทธิฤทธิเลิงลาญ	ลูฉิม	
พระฤทธิฤทธิถึงโลม	ทับทิม	
พระฤทธิฤทธิกลัวกัม	เก่งหาย "	เป็นต้น